

Tinkara Kepic in Dren Dolničar

TERENSKI DNEVNIK EKOSISTEMI BALKANA 2023

Nahrbtnik v avto in zemljevid v roke! To je stavek, ki si bi ga želela napisati, ker pa to ne bi bilo čisto res, bom začela zgodbo po resnici. Nahrbtnik v avto, telefon v roke in odpri aplikacijo z zemljevidom, letošnja destinacija Skradin. Ja, spet preskakujem. Pa začnimo od začetka. Vsako leto Društvo študentov biologije organizira tradicionalen tabor na Balkanu, kjer študentje v različnih skupinah raziskujejo živalsko in rastlinsko pestrost. Na taboru je delovala tudi skupina za speleobiologijo pod vodstvom Ester Premate in Anje Kos. Letošnji tabor je svoj dom našel v delu Hrvaške, ki je znan predvsem po prelepih slapovih. Seveda to drži, če vzameš v zakup gnečo ljudi, ki naj bi si skupaj s tabo ogledovala te lepote, a kaj ko lepote tako izgubijo svojo vrednost. Ker sem sedaj že drugo leto obiskala »speleo« skupino in se s posebnostjo iskanja in vzorčenja že spoznala, sem vedela, da ne bom imela težav z zgoraj napisanim problemom. V iskanju podzemnih habitatov nas je pot zanesla daleč od gruč ljudi in nam tako dala tišino in prostor, da smo lahko najprej občudovali nadzemni, nato pa še podzemni svet. Kako je vse skupaj izgledalo, vam bova po svojih najboljših močeh opisala Dren in Tinkara.

23. april

Prvi dan smo skupaj z netopirsko skupino krenili proti jami Bijela reka. Kot že ime pove, nas je do nje vodila reka. Ime pa ne pove nič o prelepi poti do vhoda. Do jame smo se namreč sprehodili po kanjonu, ki nas je navdal z občudovanjem. Trideset minut hoje od avta je bila s poti vidna jama, katere polovico skrivnosti je sedaj vsem razkrivalo sonce, polovica pa je bila za vedno izgubljena. Ogromne pečine kanjona, ki so nas obdajale, bi ti brez svoje zanimive rjavo-črne obarvanosti zagotovo povzročile krizo obstoja, namesto tega pa so vse misli lahko obstale negibne nekje v glavi in posnemale silhuite vzorcev pečine kanjona. Ko smo prišli na vhod jame, si je naša skupina privoščila prigrizek, člani netopirske skupine pa so začeli zavzeto preučevati netopirje na vhodu jame. Ko so ti končali s svojim delom, smo v jamo skočili še mi. Prvih nekaj metrov jame je suhih, a smo zaradi visokega vodostaja kar hitro naleteli na jezero. Ester se je takoj podala v vodo in začela z vzorčenjem, sledili pa smo ji še vsi ostali udeleženci. Kmalu smo bili mokri do stegen, a nas to ni nič kaj zmotilo, saj je bila jama bogata z jamskimi živalmi. Ko smo prišli iz jame, nas je čakalo toplo sonce, ki je posušilo

naše kombinezone, visoko nad našimi glavami pa nam je predstavilo pripravil še vrhovodec.

Naš dan prelepih dostopov do vodnih jam se je nadaljeval z obiskom Milića špilje. Voda iz te jame je namreč ustvarila gozd, kjer tla gradijo ponvice, obraščene z mahom. Čeprav sta bila prostor pred jamo in vhodni del jame močno spremenjena s strani človeka, smo v globljih delih pod blazinicami prstov še vedno lahko začutili hladni otip skale.

24. april

Vhod Prčove pečine se je nahajal sredi zelenega pašnika. Na prvi pogled se je zdelo, da vstopamo v brezno, zato smo jamo opremili z vrvjo. Prva se je vanjo spustila Ester, ki nas je obvestila, da za vstop varovanje ni potrebno, nato pa še dodala, da verjetno stoji na ovci. In res, ko sem se spustila v jamo, je snop moje naglavne svetilke najprej pristal na lobanji ovce. Ko sem se plazila po ozkem rovu so me na moji poti spremljale številne lobanje, pod seboj pa sem čutila mehko podlago in samo upala, da je to ni razpadajoč kadaver, ampak lepo obdelana zemlja. Vsekakor se je obilice organskega materiala veliko bolj razveselila Anja, saj je

Anja v Prčovi pećini.

FOTO: ESTER PREMATE

FOTO: ESTER PREMATE

FOTO: ESTER PREMATE

prisotnost le-tega pomenila večjo možnost najdbe strig. Rov se je razširil v malo večjo dvorano, kjer na moje veselje ni bilo prisotnih nobenih lobanj ali kadavrov. So pa nas v velikem številu pozdravile jamske kobilice, kar kmalu pa smo opazili tudi jamske hrošče, skakače ...

25. april

Do sedaj je pripovedovala Tinkara, saj sem jaz okoli pohajkoval z netopirsko skupino ali pa sem zaradi dežurstva ostal v taboru. Na dan, ko sem se priključil skupini, smo se odpravili le v jamo Samogradic. Jamo smo našli brez težav, saj nam je pot do nje pokazal eden od domačinov. V jami smo poslikali kolonijo netopirjev, ki je bila visoko na stropu in se je posamezne netopirje komaj razločilo. V jami je bilo prisotnih tudi veliko drugih, predvsem pravih, jamskih živali, ki so nas zanimale. Največ navdušenja je poželo »mravljišče« jamskih hroščev, ki je mrgolelo na kupu gvana, tik pod kolonijo netopirjev. Ko smo nabrali željeno število vzorcev, smo jamo zapustili in se odpravili nazaj v tabor. Tam smo nabrane živali pregledali, določili in za vsak vzorec izdelali etiketo. Seveda smo nabrali vzorce toliko različnih skupin jamskih živali, da nam je zmanjkalo posodic za razvrščanje. Sledil je tradicionalni piknik z roštiljem in tekmovanjem v skupinah s posebnimi nalogami, kot so izdelava zasilnih bivališč iz stvari, ki smo jih imeli po žepih, časovno omejeno pisanje etiket, izdelava najboljšega medvedjega dreka in še marsikaj.

26. april

Kot diktira tradicija, je dan po pikniku vedno prost dan, kar pomeni, da je celotna organizacija poteka dneva prepuščena posameznikom. Na ta vroč dan brez oblačka sem se pridružil Samu, Klari in Evi (vsi člani našega jamarskega društva) pri obisku jame Topla peč, ki se nahaja na severnem pobočju prečudovitega kanjona reke Krupe. Po nekaj več kot uri vožnje in nekaj deset minut hoje smo prispeli do jame, ki si nedvomno zasluži takšno ime.

Levo zgoraj: kič kanjona Bijele.
Levo spodaj: edina skupinska fotka speleo skupine.
Desno: Anja v kanjonu Čikole.

Po štetju in določitvi vrst netopirjev v jami smo se spustili še do Kudinega mostu na Krupi in se ob občudovanju tolmunčkov in brzic, preraslih z vodnim rastjem, osvežili v prijetno hladni Krupi. Nato je sledil vzpon do parkirišča, kjer smo pustili pandico in povratek nazaj v tabor z vmesnim postankom za kosilo.

Na ta dan so se preostali člani speleo skupine skupaj z Lukaszom odpravili v Čavlinso pečino, kjer jih je zaradi visokega vodostaja že po nekaj metrih jame pričakal sifon. Po hitrem obisku jame so pomahali v slovo Ester, ki se je odpravila na konferenco v Tunizijo. Po tem in po obisku slapov Zrmanje pri Muškovcih so se odpravili poiskat še Bundalovo pečino, ki so jo kljub natančnim koordinatam sredi melišča, poraslega z grmičevjem, iskali slabih deset minut. Jamo je Tinkara proglasila za Instagram jamo.

27. april

Po prostem dnevu smo se spet nabrali na kup člani »speleo« skupine, tokrat brez Ester, ki se je dan prej poslovila, in se odpravili v Veliko Čulumovo pečino. V

tej ne tako majhni in povsem vodoravni jami skoraj ne najdeš gole skale, saj se ta skriva ali pod čudovitim jamskim okrasjem ali pa pod kubiki netopirskega gvana in urina. Medtem ko so ostali člani skupine iskali jamske živali, sem jaz štel, določeval, fotografiral in snemal netopirje z ročnim ultrazvočnim detektorjem. Netopirjev je bilo v jami ogromno, kar tudi razloži količino dreka, skozi katerega smo se prebijali, ko smo hodili po jami. Izkušnja je zelo podobna hoji po razmočenem jamskem blatu, le da ti je malo manj vseeno, kam vse ga naneseš.

Po obisku Velike Čulumove pečine smo se odpravili še v zaledje reke Cetine, bolj natančno, v jamo Rudelića špilja. Ta je popolno nasprotje prejšnje, edini znaki sige so bili na vhodu, v notranjosti pa samo sprana, narebrana, ostra živa skala, ponekod čudovitih barv. Šele na koncu jame smo naleteli na majhne zaplate jamskega blata. Raziskovanje prepleta rogov, občudovanje turkiznih potokov in sifonov in iskanje jamskega živeža nam je vzelo kar nekaj časa. Nekaj živali smo sicer našli in ujeli, vendar smo bili bolj uspešni na

FOTO: DREN DOLNIČAR

Tinkara in Manca pri prečanju jezera v jami Rudelića špilja.

nismo prav dolgo ostali v senci spodmola, saj je bil poln »jamskih« bolh, kar smo ugotovili potem, ko sem se začel praskati po hrbtu in so ostali ugotovili, da se moje rdeče DZRJL majice skoraj ne da prepoznati, saj je bila prekrita s črnimi bolhami. Te sem najverjetneje staknil, ko sem sledil nekaj netopirjem v kratek stranski rov, ki je del spodmola. Očiščeni bolh, kolikor smo le zmogli, smo se odpravili proti koordinatam, ki so bile točne. Jama je kar prostorna, z nekaj dvoranami in celo eno ožnico ter zelo kratkim meandrom, je pa sicer precej presušena in skromna z jamskim živežem. Našli smo tudi sledi domačinov, ki so se tukaj skrivali med zadnjo vojno. Ob povratku smo obiskali še Trogrlo jamo, katere impozanten vhod res daje vtis treh grl, ki vodijo v jamo.

29. april

Zadnji dan tabora smo potem, ko smo ugotovili, da se jama, ki smo jo na ta dan želeli obiskati, nahaja na privatnem zemljišču z budnim čuvajem, v glavnem namenili sproščanju v Biogradu na Moru in vzdrževanju jamarske opreme. Pred samim čiščenjem opreme smo pokukali še v Pečino kod Vrane, kjer smo uzrli kolonijo podkovnjakov, ki so jo par dni pred nami občudovali tudi člani netopirske skupine. S čisto in suho opremo smo se vrnili v tabor, kjer smo se nasmejali ob predstavah vseh skupin, ki so delovale na taboru. To so bile skupine za botaniko, dvoživke, plazilce, ptice, kačje pastirje, metulje, hrošče in fotografska skupina ter seveda že omenjeni netopirska in speleo skupina, katere člani smo bili Ester Premate, Anja Kos, Manca Strmišnik, Ajda Auersperger, Tinkara Kepic in Dren Dolničar. ■

izvirih tik pred jamo. Po malici in igri z lokalnim kužkom smo se vrnili v tabor.

28. april

Utруjeni od dolgih terenskih voženj smo se odločili, da bomo tokrat šli na izjemen panoramski pohod malo bližje našemu taboru, in sicer le dobre pol ure stran, v kanjon reke Čikole. Na tej avanturi se nam je pridružila še Annasibila. Seveda pa nismo šli tja kar tako, ampak smo si vseeno zadali, da bomo obiskali par jam. Opremili

smo se z opisoma poti in koordinatami jame Velika Pečina in Trogrle jame. Opis dostopa do Velike pečine je trdil, da je jama nad potjo, ki smo ji sledili, koordinate pa so kazale, da se jama nahaja pod potjo. Iz navade, da so koordinate pogosto zgrešene, smo sledili opisu. Po nekajminutnem lazenju skozi žbunje smo našli nekaj, kar bi lahko bila naša jama. Izkazalo se je, da gre le za spodmol, sicer poln podkovnjakov. Kot podkovnjaki, ki so se ob našem prihodu hitro razbežali, tudi mi